

2009. AASTA EKSAMITÖÖ A N A L Ü Ü S

A J A L O O R I I G I E K S A M

1. Õigusaktis fikseeritud eksami eesmärk.

1.1. **Eksami eesmärk** tuleneb õpitulemuste välishindamise eesmärgist ja gümnaasiumi lõpueksamite korraldamise ning gümnaasiumi lõpetamise tingimustest ja korrast:

1.2. Hinnata riiklikus õppekavas määratletud õpitulemuste saavutatust, eriti järgmisi oskusi:

- näha ühiskonnas toimunud muutusi, arengu järjepidevust ajaloo vältel;
- leida Eesti ajaloo seoseid Euroopa ja kogu maailma ajalooga;
- kasutada vastavat faktilist materjali, näitamaks ühe või teise ajalooperioodi, ajaloosündmuse või -nähtuse, teatud probleemi mõistmist;
- arutleda ajaloo probleemide üle, toetudes vastavale tõendusmaterjalile, analüüsides ja hinnates mitmesuguste sündmuste ja nähtuste olemust ja kulgu, põhjuslikke seoseid, sarnasusi ja erinevusi, alternatiivseid arenguvõimalusi ning erinevaid tõlgendusi;
- refereerida, kommenteerida, analüüsida ja hinnata erinevaid ajalooallikaid, võrrelda neid omavahel;
- töötada ajalookaardiga ja ajaloo teemaliste piltidega, skeemide ja statistilise materjaliga ning teha nende alusel järeldusi.

1.3. Hinnata kursuse „Inimene. Ühiskond. Kultuur“, üldajaloo XX sajandi ja Eesti ajaloo põhisisu, olulisemate probleemide, tähtsamate sündmuste, kultuuripanuse, mõistete ja isikute tundmist.

1.4. Suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi.

1.5. Siduda järjestikuseid haridusastmeid ja -tasemeid, ühitada gümnaasiumi lõpueksamid kutseõppeasutuse, rakenduskõrgkooli ja ülikooli sisseastumiseksamitega.

1.6. Anda õpilastele võimalus saada objektiivsem ettekujutus oma õpitulemustest, koolile ning õpetajatele võimalus hinnata oma õpitulemusi üleriigilisel taustal, kooli pidajal, Haridus- ja Teadusministeeriumil, lapsevanematel ja teistel saada tagasisidet õppimise/õpetamise tulemuslikkusest koolis.

1.7. Kavandada ja teha muudatusi riiklikus õppekavas, õppekirjanduses, õpetajate täienduskoolituses, suunata vastavat arendustööd.

(Ajaloo riigieksami eristus kiri, 2009)

2. Eksamitöö põhiandmed:

2009. a ajaloo riigieksam toimus 29. mail, lisaeksam 05. juunil
Ajaloo riigieksami töö kirjutamiseks oli aega neli tundi (240 minutit).
Eksamil vaheaega ei olnud.

2.1. Eksamitöö ülesehitus

2.1.1. töö osad:

Eksamitöö koosneb neljast osast:
arutlusest (25 p) ja temaatiliselt grupeeritud ülesannetest (25 p+25 p+25 p)

2.1.2. ülesannete arv

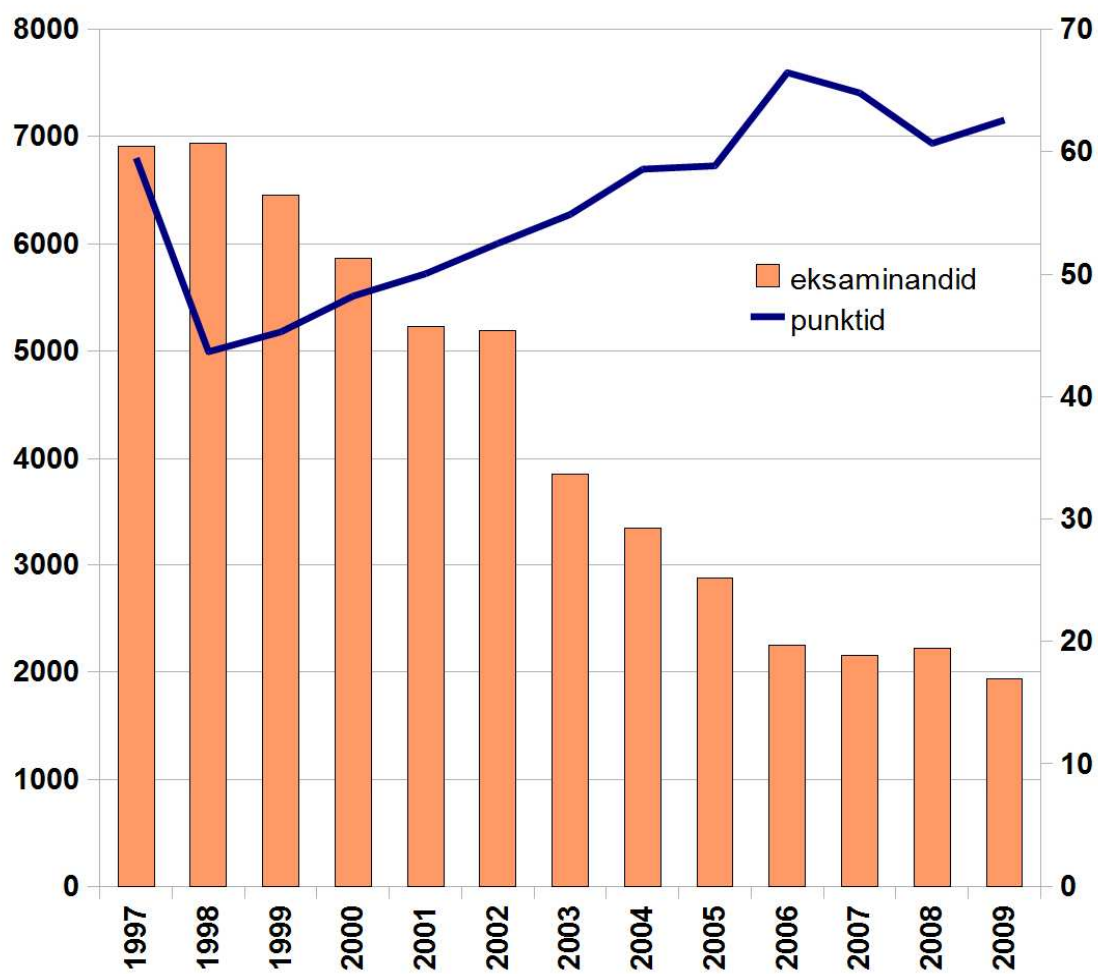
I	Arutlus		
	• Eksaminandil valida kuue teema vahel.		üks ülesanne
II	Eesti ajalugu		
	• Eesti ajaloo perioodid, üldisloomustus ja pöördepunktid		kolm ülesannet
	• Eesti varauusajal 1558–1796		kolm ülesannet
III	Üldajalugu 20. sajandil		
	• Rahvusvahelised suhted 20. sajandil (1991. aastani)		neli ülesannet
	• Nõukogude Venemaa/NSV Liit ja sotsialistlik maailmasüsteem		neli ülesannet
IV	Inimene-ühiskond-kultuur		
	• Vana-Kreeka. Hellenism		kuus ülesannet
			Kokku 21 ülesannet

3. Kokkuvõtavad tabelid ja diagrammid eksamitööd iseloomustavate arvandmetega

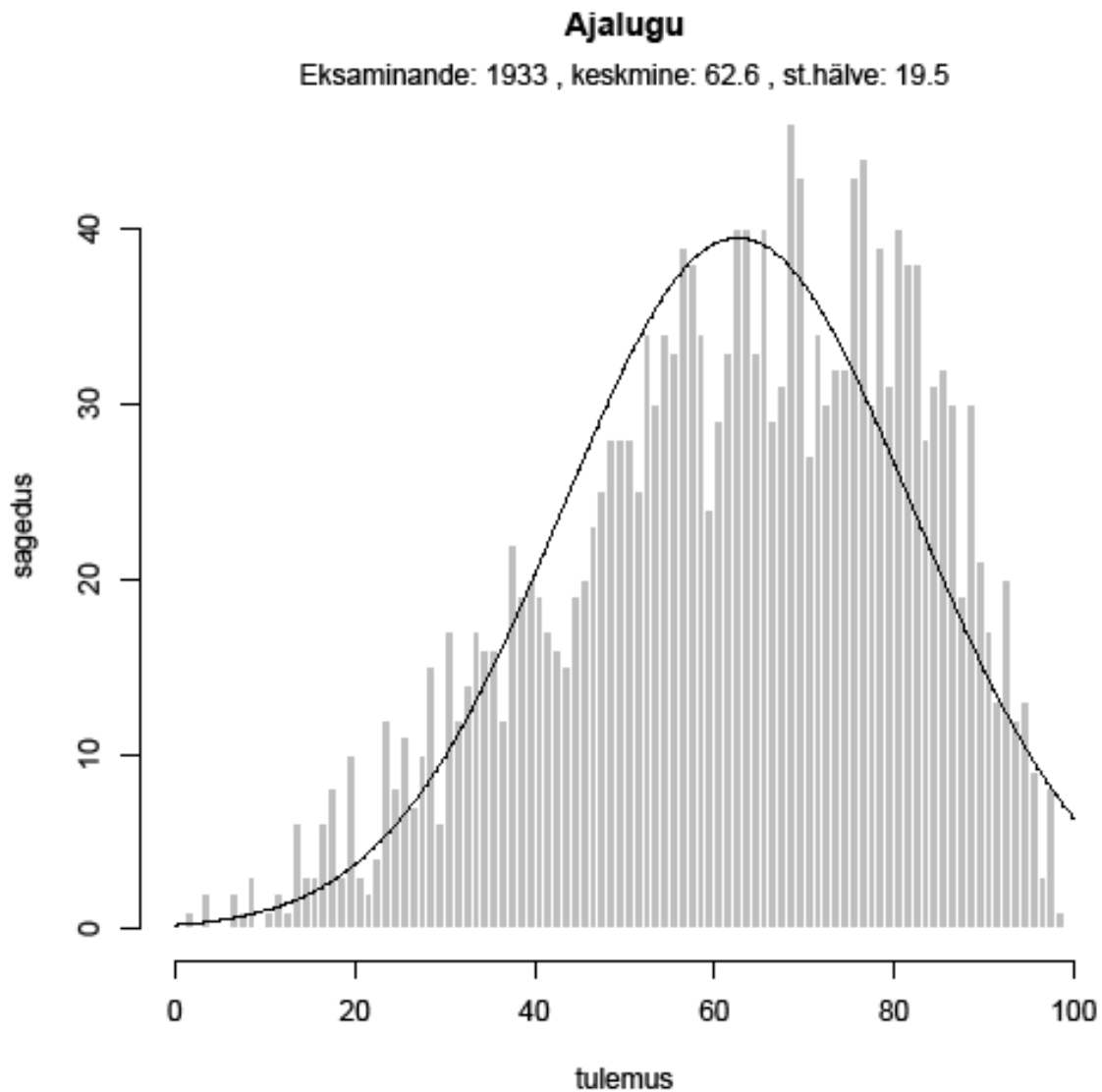
Tabel nr 1 Ajaloo riigieksamite tulemused kolmeteistkümne aasta jooksul

Aasta	Keskmine punktisumma	Eksaminandide arv	Standardhälve
1997	59.50	6904	-
1998	43.70	6933	-
1999	45.32	6449	-
2000	48.25	5866	-
2001	50.07	5225	-
2002	52.54	5190	19.41
2003	54.91	3849	20.22
2004	58.60	3339	19.42
2005	58.87	2872	19.32
2006	66.47	2248	18.51
2007	64.81	2158	17.50
2008	60.70	2220	19.5
2009	62.60	1933	19.5

Tabel (diagramm) nr 1A Ajaloo riigieksamite tulemused kolmeteistkümne aasta jooksul

Tabel (histogramm) nr 3 2009. a ajaloo riigieksami tulemuste histogramm

Tabel nr 4 Eksamitulemused õppekeelte kaupa

	maht	keskm	min	med	max	alla 20p	üle 80p	st-hälve
Kokku	1933	62.6	1	64	99	42 2.2%	403 20.8%	19.5
eesti õppekeel	1733	63.2	1	65	99	30 1.7%	376 21.7%	19.2
vene õppekeel	185	57.4	4	61	98	12 6.5%	27 14.6%	22.1

- Viieteistkümne töö kirjutaja puhul on ilmselt nii sugu kui õppekeel tuvastamata: küllap oli puudu isikukood.
- Vene õppekeelega koolide tulemus keskmiselt ligi seitse punkti madalam: 63.2/57.4
- Alla 20 punkti saajate protsent vene õppekeelega koolide neli korda kõrgem: 6.5/1.7

Tabel nr 5 Eksamitulemused sugude kaupa

	maht	keskm	min	med	max	alla 20p	üle 80p	st-hälve
Kokku	1933	62.6	1	64	99	42 2.2%	403 20.8%	19.5
mehed	787	60.4	4	62	98	17 2.1%	134 17.0%	19.5
naised	1131	64.1	1	66	99	25 2.2%	269 23.8%	19.4

- Tüdrukute keskmine eksamitulemus on poiste omast 4,3p kõrgem.
- Alla 20 punkti saajate protsendid on tüdrukute ja poiste hulgas praktiliselt võrdsed: 2.2/2.1
- Üle 80 punkti saajate protsent on tüdrukutel oluliselt kõrgem kui poistel: 23.8/17.0

Tabel nr 6 Eksamitulemused kooli asukoha tüübi järgi.

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	min	mediaan	max	st. hälve
Maakonnakeskus	269	14.03	60.17	62.17	64.17	12	63	98	16.64
Suurlinn	696	36.29	61.97	63.34	64.72	7	65	99	18.45
Teeninduspiirkonnata koolid	548	28.57	63.08	64.96	66.83	1	69	98	22.32
Valla- ja väikelinnakoolid	405	21.12	56.61	58.41	60.21	4	60	98	18.41
Kokku	1918	100.00	61.72	62.60	63.47	1	64	99	19.52

- Väikelinnade ja valdade koolide tulemus on mõnevõrra halvem.
- Praktiliselt ühesuguste tulemustega on suurlinnade ja maakonnakeskuste koolid, samuti ka teeninduspiirkonnata koolid.

3.1. statistika osade ja ülesannete kaupa.

Tabel nr 7 Eksamitulemused eksamitöö osade, arutluse teemade ja ülesannete kaupa.

eksami osa ja selle keskmine tulemus	teema/ ülesanne	võimalik maksimaalne tulemus	keskmine tulemus	keskmine tulemus eestikeelsetes koolides	keskmine tulemus venekeelsetes koolides
I Arutlus 14.1 p	1	25	13.1	13.3	11.3
	2	25	12.4	12.3	13.6
	3	25	19.0	19.2	12.8
	4	25	15.4	15.3	16.5
	5	25	13.9	13.8	14.6
	6	25	10.6	10.5	11.5
II I.	1	8	4.6	4.6	4.0

Eesti ajalugu II. 14.9 p	2	3	2.1	2.1	2.0
	3	2	1.2	1.2	1.2
	1	4	2.6	2.6	2.1
	2	4	2.3	2.3	2.1
	3	4	2.1	2.1	2.2
III I. Üldajalugu 17.0 p II.	1	2	1.6	1.6	1.6
	2	2	1.2	1.2	1.1
	3	5	3.1	3.1	2.9
	4	4	2.7	2.7	2.2
	1	2	1.1	1.1	1.1
	2	5	3.5	3.6	2.9
	3	2	1.3	1.3	1.1
	4	3	2.5	2.5	2.2
IV Inimene Ühiskond Kultuur 16.4 p	1	5	3.3	3.4	2.7
	2	7	5.1	5.3	3.9
	3	3	1.4	1.4	1.1
	4	2	1.3	1.3	1.4
	5	5	3.0	3.1	2.6
	6	3	2.2	2.2	2.2

- Üldajaloo osa tulemus oli ka 2007. aastal parim, põhjus võib olla selles, et umbes pool üldajaloo materjalist (Rahvusvahelised suhted 20. sajandil) on igal aastal eksamiteemaks ja ülesanded eksaminandidele suhteliselt tuttavad.
- Arutluse tulemus on kogu aeg osade seas nõrgim olnud, kuid samas on see ka pidevalt paranenud, ka seekord on keskmine summa üle-eelmise aastaga võrreldes 1,2 p tõusnud.

4. Ülesannete löikes enim esinenud tüüpvead ja eksimused.

I osa ARUTLUS

Eesti ajaloo teemad:

1. 18. sajand – muutuste aeg Eesti ajaloos?
2. Liivi sõja ja Põhjasõja tagajärjed Eestile: sarnasused ja erinevused.

Vana-Kreeka:

3. Mis muutused toimusid Vana-Kreekas hellenismiajastul võrreldes klassikalise ajaga?
4. Vana-Kreeka – Euroopa kultuuri hääl?

Üldajalugu:

5. Milles avaldus üliiriikide vastasseis külma sõja ajal?
6. Perestroika – sotsialismileeri lagunemise peamine põhjus?

Käsitledes erinevaid teemasid kasutab analüüsija pika pealkirja asemel teema järjekorranumbrit.

Tabel nr 8 Teemad- aspektid, OSA1 tulemus ning kogutulemus (keskmised)

	N	N (%)	arutluse tulemus	kogu töö tulemus	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8
0	11	0.57	0.00	19.73								
1	101	5.27	13.14	63.47	1.40	0.81	0.75	2.98	2.34	1.81	1.60	1.47
2	247	12.88	12.41	58.01	1.49	0.83	0.73	2.63	2.14	1.67	1.42	1.50
3	100	5.21	18.98	79.98	1.81	0.78	0.91	4.33	3.87	2.87	2.56	1.84
4	605	31.54	15.43	64.71	1.76	0.67	0.75	3.70	2.63	2.30	1.90	1.72
5	726	37.85	13.86	61.25	1.61	0.65	0.76	3.09	2.47	2.05	1.72	1.52
6	128	6.67	10.63	58.50	1.28	0.64	0.64	2.12	1.82	1.46	1.41	1.28
Kokku	1918	100.00	14.10	62.60	1.62	0.70	0.75	3.22	2.50	2.07	1.75	1.58

T1 töö struktuur

T2 ajaline määratlus

T3 ajalooline taust

T4 teema elemendid

T5 analüüs

T6 faktoloogia, konkreetset näited

T7 isiklik suhtumine, järeldused

T8 isiku- ja kohanime õigekiri, stiil

Neil 11 eksaminandil, kes said arutluse tulemusekd 0 punkti, oli kogu töö tulemus väga nõrk: keskmine tulemus alla 20 p, seega mitmed neist ilmselt eksamit ei sooritanud.

Esimene teema oli suhteliselt väheste poolt valitud ja keskpäraselt kirjutatud. Enam esinenud veaks oli 18. sajandi sündmuste kirjeldamine, mitte muutuste väljatoomine. Probleeme oli ka sündmuste ja perioodi kokkuviiamisega: toimunud muutusteks pakuti nii pärisorjuse kaotamist kui venestamist.

Teine teema oli esimesega mõneti sarnane: mõlemal juhul oodati sisuliselt Rootsi aja ja Vene aja võrdlust. Teemat valiti poole sagedamini kui eelmist, kuid tulemus oli nõrgem. Statistika järgi olid selle teema valijad üldse nõrgemat sorti eksami sooritajad (vt tabel nr 8) Võimalik, et kontingendi nõrkus seletab ka rumalaid vigu: kirjutati eestlastest kui orjadest, räägiti Vene ja Rootsi okupatsioonist ja peeti vajalikuks mainida Eesti riikluse puudumist. Nagu eelmise teemagi juures, ei teatud päris hästi, mida Vene aeg endaga kaasa tõi: küll räägiti kultuuri väga kiirest arengust ja tohutust majanduse kasvust, küll arvati, et (Balti erikorrast hoolimata) algas kohe venestamine ja õigeusu pealesurumine.

Eesti ajaloo arutlusteemad ei olnud seekord kuigi populaarsed: neid valis alla viiendiku eksaminandidest ja ega neid eriti hästi ei osatud. Põhjus võib olla nii selles, et mõlemad puudutasid suhteliselt kauget ja vähemtuntud perioodi, kui ka selles, et teised teemad tundusid atraktiivsematena.

Kolmanda teema kohta võib öelda, et seda kirjutasiid vähesed (kõige vähem valitud teema), aga nad tegid seda väga hästi (kõige kõrgema keskmisega tulemusega teema). Tähelepanu äratav see, et selle teema kirjutajad ületasiid teisi praktiliselt kõigi hinnatavate oskuste vallas, eriti hakkab silma teemaelementide väga hea valdamine (4,3 p viiest võimalikust).

Võiks öelda, et nii peabki arutlusi kirjutatama: tunned hästi ühte teemat ja kirjutad hiilgavalt. Häirib aga see, et praktiliselt samal teemal kirjutatud arutlus on ka gümnaasiumi töövihikus kõigile tutvumiseks ja hindamiseks. Õigluse huvides lisan, et selle teema valinud saja õpilase

kogu töö keskmine oli ligi 80 punkti – seega on tegu igal juhul väga tublide õpilastega, kes ka teisi ülesandeid väga hästi oskasid.

Neljas teema oli üks valitumaid, kuid keskmist tulemust võib hinnata keskpärasteks. Oli nii häid ja sisukaid arutlusi kui ka kesiseid. Kuna kreeka kultuuri sai võrrelda kõigile tuntud tänapäevaga, oli seda teha lihtsam, kui võrrelda kaht mineviku perioodi. Esinenud vigu: kreeka pidamine kogu maailma kultuuri hälliks; liialdavad seisukohad: et ilma kreeklasteta ei oleks praktiliselt midagi sündinud. Oli ka liiga lihtsakoelisi kõrvutamisi: kreeklasted tegid teatrit ja meie ka ...

Ka selle antiikajaloo teema kirjutajad said kokkuvõttes suhteliselt paremad eksamitulemused. Võib näha seost, et antiikajaloo teema valisid arutluseks suhteliselt tugevamad õpilased, kes ei olnud paljaks pidanud enne eksamit põhjalikumalt korrata.

Viies teema esindas külma sõda, mis mingil kujul on iga kord arutluses esindatud. Kuna see oli ilmselt oodatud ja ka hästi mõistetav, osutus nimetatud teema ka kõige valitumaks. Eriti populaarne oli see poiste hulgas: selle valis neist üle poole. Nagu ikka suure hulga kirjutajate korral, tuli ette igasuguseid: keskmine tulemus oli veidi alla keskmise.

Hindajate arvamused sel teemal kirjutatud tööde kohta on seinast sein. Ilmselt oli koolides harjutatud lähedasi teemasid ja nii sobis mõnigi töö paremini pealkirja „Kes võitis külma sõja?” alla. Tuli ette sedagi, et arutluse asemel oli ülevaade erinevatest kriisidest.

Kuues teema esitas küllaltki suure väljakutse: seal oli vaja täpselt aru saada, mida on küsitud, tunda faktoloogiat ja muu hulgas ka teada, mida sotsialismileeri all mõistetakse. Selle teema olid valinud vähesed ja enamasti olid nad oma teadmisi perestroika ja sotsialismileeri kohta kõvasti üle hinnanud. Ei teatud, mis on sotsialismileer, ei osatud vahet teha liiduvabariikide ja Euroopa sotsialismimaade vahel. Sellest tulenevalt võis töödest lugeda näiteks seda, et Balti kett oligi see, mille pärast sotsialismileer lagunes. Keskenduti NSV Liidule ja Gorbatšovile, mõni olevat paigutanud sotsialismileeri lagunemise ka Hruštšovi aega. Väljapoolt NSV Liitu toimunust osati väga vähe asjakohaseid näiteid tuua, vahel unustati see hoopis ära ja kirjeldati näiteks Eesti taasiseseisvumise lugu. Oli neid, kes pealkirjas sisalduvad küsimust aluseks võttes tõestama hakkasid, et perestroika ei olnud sugugi sotsialismileeri lagunemise peapõhjus.

Tundub, et kuuenda, küllaltki raske teema valisid kõige nõrgemad arutluse kirjutajad. Statistika andmeil olid seal kõik arutluse juures hinnatavad näitajad teistega võrreldes madalaimad.

Vene õppekeelega koolides olid teemade eelistused ei erinenud oluliselt eesti õppekeelega koolide omadest. Kõige eelistatumad olid ka seal viies ja neljas teema, erinevus oli aga see, et kolmanda teema valis vaid neli õpilast, ülejäänud 96 hellenismi analüüsijat olid eestikeelsetest koolidest.

Arutluse keskmine tulemus oli venekeelsetes koolides keskmiselt poole palli võrra kõrgemalt hinnatud. Kui arvestada seda, et üldiselt olid venekeelsete tööde tulemused madalamad, siis võib oletada, et neid arutlusi hinnati veidi leebemalt.

Erinevate teemadega seotud probleemid on üldiselt samad, mis eestikeelsetes töödeski. Viimase teemaga seoses tekkis tunne, et kui eestlastest õpilased kippusid nõukogude aega

liigagi süngetes värvides nägema, siis venekeelsete koolide õpilastel olid teadmised nõukogude ajast üldse väga nõrgad.

II osa EESTI AJALUGU

I. Eesti ajaloo perioodid, üldiseloostus ja pöördpunktid.

Esimene ülesanne: töö kaardiga (neli erinevat haldusjaotuse kaarti, küsitud kaardi pealkirja ja sündmust, millega nimetatud haldusjaotus lõppes). Keskmise punktisumma: 4,6 p kaheksast.

Ülesannet võib pidada õnnestunuks: osa kaarte, eriti muinasaja kaart, olid väga lihtsad, teised (esimene ja ka teine) nõudsid paremat sündmustega kursis olekut.

Tüüpilised eksimused:

- Esimese kaardi puhul: ei osata eristada Rootsi ja Vene aega, rääkimata kitsama ajalõigu määratlemiseks; lõpusündmuseks peeti Tartu rahu, maailmasõda või Vabadussõda. Sama küsimust küsiti ka paari aasta eest, sellega võrreldes on tulemused palju paremad.
- Teise kaardi puhul ei täpsustatud alati seda, et tegu on keskaja teise poole (pärast Jüriööd) haldusjaotusega.
- Kolmanda kaardi juures eksiti rohkem perioodi lõpetanud sündmuse nimetamisega.
- Neljanda juures oli eksimusi väga vähe, eksisid need, kes püüdsid aega liiga täpselt määratleda või need, kes üldse midagi ei teadnud.

Teine ülesanne: ajalooliste isikute seostamine perioodiga ja tähtsuse teadmine. Keskmise punktisumma: 2,1 p kolmest.

Ülesanne oli suhteliselt hästi lahendatud, kuigi väga tüüpiliste vigadega:

- Karl XI aeti sageli segi Karl XII-ga ja paigutati valesse aega (Põhjasõda)
- Vähem tunti Stefan Batoryt ja hertsog Magnust
- Suurimaks Eesti ajaloo mõjutajaks peetud isiku puhul oldi valiku põhjendamisel mõnikord liiga pealiskaudne (Karl XI – talupoegade olukorra parandamine) või toodi näiteks tegu, mida ei saa aktsepteerida kui olulist Eesti ajaloo mõjutust (Peeter I – Kadrioru lossi ehitamine).
- Ootamatuks probleemiks kujunes see, et osa õpilasi ei lahutanud tööd osadeks ja valis Eesti ajalugu mõjutanud isiku loetelust (Stalin, Hruštšov, Brežnev), mis oli üldajaloo lehe peal ja kandis õnnetul kombel samuti ülesande numbrit 2.1. Kuigi tegu oli inimliku eksitusega, seda ei aktsepteeritud, kuna eeldati, et õpilane pidanuks aru saama, et tegu ei ole sama ülesande osaga. Pealegi on eksamitööl kirjas juhend, et töö tuleb lahutada üksikuteks lehtedeks.

Kolmas ülesanne oli väga avatud: õpilastel oli võimalus välja tuua ja põhjendada paljusid erinevaid sündmusi. Keskmise punktisumma: 1,2 p kahest.

- Probleeme tekitasid eelkõige põhjendamised, mis olid liiga üldsõnalised ja sobinuks peaaegu iga vastava perioodi sündmuse juurde. Mõnigi väga atraktiivne sündmus ei olnudki ehk nii väga oluline, kui laiemalt vaadata. Osa põhjendamisi oli tegelikult vaid sündmuste iseloomustused.
- Sündmuste valikul olid tavalised eksimused seotud sellega, et võeti sündmus, mis ei mahtunud küsitud protsessi raamisesse.

II. Eesti varauusajal 1558–1796

Esimene ülesanne: kultuur 17. – 18. sajandil. Keskmise punktisumma: 2,6 p neljast.

- Suurem osa vastajaid teadis, et talurahva haridusele pani aluse Forselius. Eksimustena esines sagedamini Adolf, mida peeti ilmselt kuningas Gustav II perekonnanimeks, samuti pakuti mitmeid nimesid varasemast (Russow, Luther) ja hilisemast ajast (Laidoner, Tammsaare, Karl Marx), kellel arvati maarahva harimise osas olevat suuremaid või väiksemaid teeneid.
- Rootsi võimude huvi rahva lugemisoskuse vastu ei olnud sageli õigesti mõistetud: arvati, et selle taga on vajadus, et talupojad loeks seadusi ja vakuraamatuid, oleks kirjaoskajatena lojaalsemad ja innustuks rohkem põllutööd tegema. Õigeks loeti vaid vastuseid, kus oli näha seos lugemisoskuse, luteri usu ja Rootsi riigi usupoliitika vahel.
- Ilmselt ei saada hästi aru, mis on talurahvaharidus: selleks pakuti ka ülikooli loomist, kuhu eesti talurahval 17. sajandil küll veel asja ei olnud.
- Kirjasõna (areng) ei ole ka üheselt mõistetud: selle all pakutakse sageli koolide rajamist. Eritoi raske oli analüüsija meeles seda erinevust mõista venekeelsete tööde puhul. Väljaantud trükisõna, mida näiteks toodi, oli sageli hoopis 19. sajandist. Arvesse ei läinud ka üldsõnalised vastused nagu „hakati rohkem raamatuid välja andma”.

Teises ülesandes tuli teada Balti erikorra tunnuseid ja anda hinnang. Keskmise punktisumma: 2,3 p neljast.

- Tunnuste tundmise osas oli väga erinevaid töid: kes teadis, teadis hästi, kes ei teadnud, improviseeris ja pani tööde hindajad raskesse olukorda, kuna vastused olid väga ebamäärased.
- Raskem oli erikorrade hinnangu andmine: need, kes leidsid, et Balti erikord sidus Eestit Lääne-Euroopaga, oli kahe argumenti leidmine veel võimalik. Raskem oli kaht argumenti leida neil, kas teisel arvamusel olid. Hindajate meelest oleks võinud küsida pigem kolme tunnust ja leppida ühe argumentiga.

Kolmas ülesanne: hinnangu andmine Rootsi ja Vene ajal toimunud muutustele. Keskmise punktisumma: 2,1 p neljast.

- Eksimusteks oli sündmuse või fakti esitamine muutuse asemel (luteri usk, transiitkaubandus).
- Põhjendamisega oli raskusi, sageli hakati muutust lähemalt avama, mitte seletama, miks muutus on negatiivne või positiivne.
- Tuli ette küsimuses ette antud perioodist (18. sajand) kõrvalekalduvusi: venestamine, pärisorjuse kaotamine, reduktsioon.

Kokkuvõtteks: II osa keskmine punktisumma oli 14,9 punkti.

Venekeelsete koolide õpilaste probleeme seoses Eesti ajalooga:

- Eesti ajaloolisi kaarte tuntakse eestlastest oluliselt halvemini.
- Kui oli vaja põhjendada ajaloolise isiku tähtsust Eesti ajaloos, siis võttis suur osa näiteid hoopis üldajaloo ülesandest ja selgitas Stalini või Hruštšovi tähtsust Eesti ajaloos. Seda tegid ka mitmed eestikeelsete koolide õpilased.
- Rootsi kuningriigi kultuuripoliitikat hästi ei tunta.
- Muutusi Rootsi ja Vene ajast tuntakse paremini kui eestikeelsete koolide õpilased.

III Üldajalugu 20. sajandil

I. Rahvusvahelised suhted 20. sajandil (1991. aastani)

Esimene ülesanne oli 20. sajandi esimesel veerandil toimunud maailma kõige rohkem mõjutatud sündmuse kohta. Keskmise punktisumma: 1,6 p kahest.

Enamasti valiti olulisemaks sündmuseks Esimene maailmasõda ja põhendamisega tuldi toime. Sagedasemateks vigadeks olid ...

- sündmuse valimine väljapool küsitud ajavahemikku (Teine maailmasõda, külm sõda, NATO loomine);
- lokaalset tähtsust omanud sündmuse valimine (1905. a revolutsioon);
- faktivea tegemine (Austriat nimetati uueks riigiks, vale dateering).

Teises ülesandes oli vaja järjestada kahe maailmasõja vahelisi rahvusvahelise elu sõlmsündmusi. Keskmise punktisumma: 1,2 p kahest.

Kõige sagedamini ajas rea segi Locarno konverentsi aja mitteteadmine. Kuna järjestamise eest võis saada vaid ühe punkti, piisas ühest veast, et see ainus punkt kaotada.

Ülesande teises pooles sai näidata oma teadmisi selle kohta, kuivõrd üks või teine sündmus aitas kaasa Teise maailmasõja puhkemisele. Sobisid kõik sündmused peale Rahvasteliidu loomise, mida hindajate poolt õigeks ei peetud. Ka teiste sündmuste puhul võis ette tulla vigu, kui põhjendus oli liiga pealiskaudne (Münchenis hakkasid suurriigid Saksamaad kartma) või sisaldas faktiviga (MRP – Hitler ja Stalin jagasid kogu Euroopa omavahel ära).

Kolmas, pildiülesanne Atlandi harta kohta andis keskmiselt 3,1 punkti viiest võimalikust.

Kuna küsimuses oli kirjas, et toimus kahe riigijuhi kohtumine (ka pildil) ja antud on ka aeg (august 1941), ei oleks dokumendi äratundmine tohtinud liiga raske olla ja ei olnud ka: selle tundis ära üle 90% vastanutest. Ligi pooled vastajad tundsid ka ära pildil kujutatud riigijuhid, kellest paremini tunti Churchilli, valede isikutena pakuti kõikvõimalikke mõeldavaid ja mõeldamatuid riigimehi.

Atlandi harta kahest deklareeritud põhimõttest teati keskeltläbi ühte. Valede vastustena pakuti näiteks sõjalise liidu loomist, küllap suunas valele teele ka võrdlus Põhja-Atlandi paktiga.

Neljandas ülesandes oli vaja paigutada külma sõja aegsed sündmused õigesse kümnendisse ja teada omal valikul ühe sündmuse põhjust ja tagajärge. Keskmise tulemus: 2,7 punkti neljast.

Paremini osati kümnendisse paigutada Berliini blokaadi, Kuuba kriisi ja Tähesõdade programmi, märgatavamalt halvemini Afganistani sõja algust. Põhjuse ja tagajärje jaoks valiti sagedasti Kuuba kriis ja saadi sellega enamasti ka edukalt toime. Teised eelistatumad valikud olid Berliini müür ja Berliini blokaad.

Vigadest: Berliini puhul aeti erinevaid kriise omavahel segi, sageli ei teata, kuhu ja miks Berliini müür ikkagi rajati. Osa vastuseid olid liiga pealiskaudsed ja stiililt stereotüüpsed: (kriisi) põhjus – NSV Liit viis oma tankid/raketid sisse, tagajärg – ülestõusu mahasurumine Nõukogude vägede poolt.

II. Nõukogude Venemaa/NSV Liit ja sotsialistlik maailmasüsteem.

Esimeses ülesandes oli vaja teada sotsialistlikke riike ühendavaid organisatsioone. Keskmine tulemus: 1,1 p kahest võimalikust. Üllatuseks ei olnud (analüüsijale), et VLO oli vastajaile tuntum kui VMN. Valede vastustena esinesid kõikvõimalikud tähekombinatsioonid, peamiselt NSV Liitu puudutavad, aga ära said märgitud ka Kapo ja ÜRO, SS ja gestapo, IME ja OSCE.

Teises ülesandes oli vaja seostada NSV Liidus aset leidnud sündmused ja protsessid parteijuhtide nimedega, millele tuli lisada kollektiviseerimise tagajärjed. Viiest võimalikust punktist saadi keskmiselt 3,5.

Kõige paremini teati, et massirepressioonid olid Stalini ajal, kõige suuremaid probleeme tekitasid dissidentluse ja kosmoselendude alguse ajaline määratlemine.

Kollektiviseerimise valemeks loetud tagajärgedest olid enam vastatud:

- igasuguse eraomandi kaotamine ja kõigi masinate äravõtmine
- mõisnikelt maa äravõtmine
- kollektiviseerimine Eestis pärast Teist maailmasõda

Kollektiviseerimise tagajärgi tunti eestikeelsetes koolides tunduvalt paremini.

Kolmas, kaardiülesanne nõudis Teise maailmasõja järgsete piiride äratundmist. Keskmine tulemus: 1,3 punkti kahest võimalikust.

Enam esinenud vigadeks oli sündmuste otsimine väljapoolt Venemaad, näiteks Austria-Ungari keisririigi lagunemisest ja ka üldsõnalisust.

Tähelepanuväärseks võib lugeda vastust: „Kurat teab: sellist Euroopa kaarti pole kunagi olnud.”

Neljandas ülesandes oli vaja tuua iseloomulikke näiteid Eesti NSV ühiskonna erinevate valdkondade iseloomustamiseks. Kolmest valdkonnast osati kõige paremini tuua näidet majanduse kohta, eestikeelsetes koolides oli nõrgim koht kultuur, venekeelsetes koolides sisepoliitika.

Vastustes domineeris sünge toon: üldiselt nähti vaid halba ja seda liialdatud vormis: kõik koolid olid vene keelsed, ei olnud lubatud eestikeelsed ajalehed, kõiki toiduaineid sai vaid talongidega (näiteks). Sageli püüti vastata liiga lühidalt: lause asemel kirjutati vaid mõiste (tsensuur).

Üldajaloo osas oli venekeelsetel õpilastel probleeme paigutusülesannetega. Raskusi tekitas külma sõja aegsete rahvusvahelise elu sündmuste paigutamine aastakümnetesse, samuti ka Nõukogude Liidus toimunud nähtuste lahterdamine parteijuhtide kaupa. Viimati mainitud ülesandes hakkas silma suurim erinevus mõiste „uusvenestus” paigutamisel, mida õigesti paigutas 80% eestikeelsete koolide õpilastest ja ainult 60% venekeelsete koolide õpilastest.

IV Inimene-ühiskond-kultuur

Vana-Kreeka. Hellenism

Esimeses ülesandes tuli märksõnad paigutada õigesse Antiik-Kreeka ajaloo perioodi, kokku oli kümme märksõna. Ülesande teises osas oli tähtsaimate sündmuste väljatoomine.

Keskmine punktisumma: 3,3 p viiest võimalikust

Ülesande esimene pool oli tehtud suhteliselt hästi, kuigi maksimumpunktid oli vähestel ja needki said selle enamasti üheksa, mitte kümne õige vastuse eest. Probleme Kreeka-Pärsia sõdade paigutamise, kuna need on arhailise ajastu ja klassikalise ajastu piirisündmused.

Teise osas oli oma valikut vaja märkide numbriga, paljud eirasid seda ettekirjutust ja kirjutasid terve märksõna või ajastut tähistava tähe. Tähe märkimist loetud õigeks (tähed esinesid korduvalt), aktsepteeriti mõistet või sündmust.

Probleemideks olid liiga üldsõnalised ja/või väga konarliku keelekasutusega vastused. Näited eksimustest: olümpiamänge järjepidevust peeti katkematuks antiikajast tänapäevani; ületähtsustati raua kasutuselevõttu, räägiti Euroopa tähestikust või Euroopa kirjakeelest.

Teine ülesanne oli töö allikatega, mis sisaldasid arutlust erinevate valitsemisvormide kohta.

Keskmine punktisumma oli 5,1 seitsmest.

Valitsemisvormide äratundmisel ei olnud probleme demokraatia ja monarhiaga. Raskem oli allikas B järgi ära tunda oligarhiat (või aristokraatiat), kuna tekstis ei ole otsitavaid märksõnu otseselt nimetatud. Vene koolides tegi raskusi ka allikas C.

Valitsemisvormide näited: Spartat pakuti monarhiaks, kuna seal oli kuningas. Kuna aga seal oli lausa kaks kuningat ja neile ei kuulunud sisulist võimu, siis seda õigeks ei loetud.

Ühe valitsemiskorra arvustamiseks valiti enamasti demokraatia, vigu tehti vähe. Enam esinenenud vigadeks oli kaasaegse demokraatia plusside ja miinuste väljatoomine, samuti ka ebatäpsed väljendid. Väideti, et hääleõigus oli kõigil inimestel, kõigil elanikel jne, vastustest ei tulnud mõnikord välja see, et antiikne demokraatia puudutas ainult kodanikke, kes ei moodustanud riigis enamust.

Kolmandas ülesandes oli vaja tuua näiteid hellenistliku kultuuri erinevatest valdkondadest.

Keskmiselt oli punkte 1,4 kolmest võimalikust.

Põhivigadeks oli erinevate perioodide (klassikaline periood ja hellenism) teadussaavutuste segiajamine või siis üldsõnaline jutt (muutus, arenes, tegi suuri edusamme) konkreetsete näidete asemel.

Neljandas ülesandes tunti kolonisatsiooni põhjusi ja tagjärgi päris hästi: 1,3 p kahest võimalikust. Vigadest võib välja tuua jällegi ebamäärasust üldsõnalisust (soov saada rohkem võimu ja suuremaid territooriume), aga ka seda, et ei eristatud kreeklaste kolonisatsiooni uusaja koloniaalvallutustest.

Viiendas ülesandes oli vaja pildil oleva Ateena akropoli kohta küsimustele vastata. Viiest võimalikust punktist saadi keskmiselt kolm.

Akropoli mõiste selgitamine oli üllatuslikult raske, eriti tüdrukutele, kelle tulemus oli poiste omast keskmiselt poole halvem.

Vastates küsimusele kreeka arhitektuuri isiloomulike tunnuste kohta jäid paljud vastajad liialt kinni viitesse, et need tuleb justkui leida pildil kujutatud hoonetelt. Kui sagedasti on probleem selles, et õpilased ei malda korralikult küsimust läbi lugeda, siis siis võeti küsimust liigagi täht-tähelt. Tegelikult peeti silmas üleüldisi tunnuseid. Küsimuse teistsuguse sõnastuse korral ei oleks hakatud pildil olevaid sambaid üle lugema.

Kuues küsimus eepos(t)e kohta – keskmiselt 2,2 punkti kolmest. Eksimusteks olid eepose nimi „Ilias ja Odüsseia”. Kangelseks peeti Iliast ja Odüsseiat, järelikul ei teata nimetuste tähendusi. Õigeteks vastusteks ei ei loetud ka kükloopi, jumalaid ja Trooja hobust.

Kokkuvõtteks: IV osa keskmine punktisumma oli 16,4 punkti.

Venekeelsete koolide tulemus oli ligi 6 punkti võrra nõrgem kui eestikeelsetel koolidel. Osade vahel jagunes see järgmiselt: IV osa: vahe 2,6 punkti, III osa: vahe 2,1 punkti, II osa: vahe 1,4 punkti, aga I osa (arutlus) oli venekeelsetel koolidel 0,5 punkti parem.

5. Ettepanekud õpetajale/ õppijale, millele tuleb õpiprotsessis tähelepanu pöörata.

Arutluse kirjutamise oskus on aastatega järjest paremaks läinud ja hindajad on õpilaste oskuste ja õpetajate töödega üha rohkem rahul. Kiiduväärt on ka see, et arutluse kirjutamisest loobujaid on minimaalselt: seekord 11 eksaminandi. Oma osa tulemuste paranemisel on ilmselt ka teemade sõnastajatel: hea teema annab ka häid tulemusi, halvasti sõnastatud teema puhul on aga raske korralikku tööd kirjutada.

Tööjuhend hoolikas läbilugemine on hädavajalik: nii väldite rumalaid eksimusi. See vähendab valele teele libisemise ohtu ja sisaldab mõnikord abistavat infot, mis pealiskaudsel lugemisel võib tähele panemata jääda. Üldajaloo osa pildiülesande juures on öeldud, et pildil on kujutatud kahe riigijuhi kohtumine ja et see toimus augustis 1941. Need, kes seda lauset ei lugenud ja kohe pildil olevaid isikuid mõistatama hakkasid, olid hoopis raskemas olukorras.

Ärge kirjutage aastaarve sinna, kus ilma nendeta läbi saab, sest eksimuse korral kaotate punkti. Samuti ärge kirjutage (paigutusülesandes) tähte või tervet sõna, kui küsitakse numbrit.

Osake vahet teha sündmuse iseloomustamisel ja selle tähtsuse põhjendamisel. Näiteks: kui on küsitud üht olulist sündmust Eesti iseseisvumise perioodist ja põhjendust, miks see on oluline, siis ei kõlba põhjenduseks selle sündmuse kirjeldus.

Pikemate vastuste korral selgub sageli, kui pealiskaudsed võivad olla õpilase teadmised: ära on õpitud rida üksikfakte (ka tarbetuid), mida ei osata omavahel seostada ja millest ehk arugi ei saada. Seega: õppige targalt, oluline ei ole mitte faktiteadmiste hulk, vaid oskus neist aru saada ja mõistagi oma teadmisi kasutada.

Probleeme on mõistete sisu tundmisega: talurahvaharidus (ei ole 17. sajandi ülikooliga seotud), kirjasõna (raamatud, mitte koolid), reduktsioon (läheb segi teiste samakõlaliste võõrsõnadega), pärisori (ei eristata orjast).

Hoiduge liiga kategoorilistest väidetest: Nõukogude ajal olid kõik raamatud ja ajalehed Eestis vene keeles. Sellised liialdused muudavad vastused sisuliselt valeks.

6. Kokkuvõte.

Ajaloo riigieksam on toimunud 13 korda, eksaminandide arvu iseloomustab pidev langus, eriti järsk vähenemine toimus kuue aasta eest, kui abituriente hakkas rohkem meelitama kergemaks peetud ühiskonnaõpetuse eksam. Viimasel ajal on mõistagi üha rohkem hakanud tunda andma abiturientide arvu langus.

Eksamitulemused seevastu on üldiselt tõusnud, kokku on tulemuste langust esinenud vaid kolmel korral. Tulemuste tõusu taga on nii osaoskuste kasv kui ka vähemotiveeritud õpilaste eemalejäämine eksamist. Ajaloo eksamit ei peeta kergeks ja nõ kerge edu otsijad seda naljalt ei vali.

Tabel nr 9 2009. a riigieksamite üldstatistika

	Maht	Keskm	St hälve	Alla 20p	Üle 80p	100p	min	max	Alla 20p (%)	Üle 80p (%)
Ajalugu	1933	62.6	19.5	42	403	0	1	99	2.2	20.8
Bioloogia	3056	62.6	17.6	14	553	0	11	99	0.5	18.1
Eesti keel (kirjand)	10191	58.7	20.8	199	1750	107	0	100	2.0	17.2
Füüsika	697	66.3	20.4	6	211	0	6	99	0.9	30.3
Geograafia	6139	62.4	16.9	30	1000	1	6	100	0.5	16.3
Inglise keel	8965	69.9	15.2	13	2548	1	0	100	0.1	28.4
Keemia	1799	68.1	19.5	10	571	4	5	100	0.6	31.7
Matemaatika	4908	52.2	22.8	336	634	31	0	100	6.8	12.9
Prantsuse keel	57	75.8	11.1	0	20	0	42	98	0.0	35.1
Riigikeel	3963	56.3	25.3	346	887	9	1	100	8.7	22.4
Saksa keel	443	76.6	15.9	0	218	1	28	100	0.0	49.2
Vene keel (kirjand)	2838	56.3	20.1	41	405	8	0	100	1.4	14.3
Vene keel võõrkeelena	387	79.4	15.2	0	226	0	31	99	0.0	58.4
Ühiskonnaõpetus	6174	62.0	15.2	23	676	0	0	98	0.4	10.9

Teiste riigieksamitega võrreldes:

- kuue riigieksami keskmised tulemuused on ajaloo omast nõrgemad,
- kuue eksami tulemused paremad,
- bioloogia eksami tulemus on sama.
- eksami mittesooritanute (alla 20 p) protsent on suhteliselt suur, oluliselt halvem oli seis vaid matemaatika ja riigikeele eksamil,
- enam kui 80 punkti saavutanute protsent on keskmise lähedal.

Seega võib tulemuste järgi ajaloo riigieksami raskusastme hinnata keskmiseks.

Loodetavasti püsin järgmisel kevadel ajaloo eksami valinute hulk vähemalt samal tasemel kui eelmine kord, kuid tulemuste osas loodame muidugi väikest tõusu.

2009-11-03
Ivo Maripuu